

Prezentacje

Презентації

Марат М. Верников

До виходу у світ першого тому Зібрання праць академіка С. Балея

O ukazaniu się pierwszego tomu prac S. Baleja

Вийшов з друку перший том першого українського академічного видання Зібрання праць академіка Степана Балея (1885–1952) у п'яти томах (і двох книгах). Видання здійснюється Інститутом філософії, логіки і соціології Всеукраїнської Асоціації філософських спілок і філософським факультетом Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова при всебічній підтримці Президії Академії педагогічних наук України і Секції Суспільних наук НАН України, Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова.

С. Балея – видатний український і польський філософ і учений, якому належать фундаментальні праці в галузі психології і педагогіки.

Уродженець села Великі Бірки (під Тернополем), С. Балея закінчив філософський і медичний факультети Львівського університету, отримав наукові ступені доктора філософії і медицини, після дворічного стажування у європейських університетах працював в українських гімназіях Тернополя, Перемишля і Львова, викладав у Львівському українському таємному університеті, з 1917 року був членом НТШ, пізніше – також Товариства наукових викладів ім. Петра Могили, був завжди активно зв'язаний з українськими вченими. Одночасно С. Балея – один з провідних членів Львівсько-варшавської філософської школи, один з найближчих вихованців її засновника – професора Казімежа Твардовського. Отримавши за своє українофільство відмову в посаді професора у Львівському

університеті, С. Балеї з січня 1928 року займає запропоновану йому за настійними клопотаннями професора Казімежа Твардовського кафедру психології виховання у Варшавському університеті, керує в ньому аналогічним інститутом, а також іншими науковими закладами цього профілю за межами університету.

Як учений С. Балеї залишив після себе ґрунтовні праці з загальної і дитячої психології, психології розвитку, психології підліткового і юнацького віку, психології виховання (педагогічної психології), психології творчості і творчої особистості, з експериментальної психології, аналітичної і глибинної психології. С. Балеї на рівні сучасної йому світової філософії і науки розробив власну концепцію персонології як теорію особистості, її становлення і розвитку, як філософію освіти і виховання. С. Балеї є одним із засновників теорії педагогічної психології, в якій проблеми педагогічної науки і практики розглядаються крізь призму психології людини, на противагу традиційній авторитарній педагогіці пропонується усучаснений варіант педагогіки природовідповідності. На цій основі С. Балеї створює методологію навчання і виховання, яка спирається на гуманістичну традицію у педагогіці і орієнтується на становлення активної особистості як суб'єкта громадянського суспільства.

На відміну від Польщі в Україні наукові праці С. Балея не публікувалися з 30-х років минулого століття. Це видання має на меті не тільки зробити спадщину С. Балея надбанням національної культури України, але насамперед дати можливість науковим дослідженням С. Балея активно служити перетворенню посттоталітарного українського суспільства на засадах сучасних цивілізованих норм соціального життя і міжлюдського спілкування. У Польщі також не видавалось зібрання праць академіка Степана Балея, а ті з них, що вийшли свого часу в українських виданнях, тим більше не відомі в Польщі.

Перший том видання містить наукові праці С. Балея, прижиттєво видані ним українською мовою, зберігаючи своєрідності мовних виразів і орфографії. Серед них такі, як „Поняте етичного добра і зла в сучасній філософії”, „Експеримент в науці психології”, „Психологія творчості Шевченка”, „Нарис психології”, „Нарис логіки” (це перші українські підручники з даних дисциплін), „Трійця в творчості Шевченка”, „Психологія характеру”, статті про європейських філософів Р. Айкена, В. Віндельбанда, Г. В. Ляйбніца, В. Вундта, з проблем етики, загальної психології. У томі публікується звернення до читачів Президента Академії педагогічних наук України академіка В. Г. Кременя. У ньому дається передмова до всього видання, в якій розкривається запланований зміст наступних томів, ґрунтовна теоретична стаття про життя і наукову діяльність академіка Степана Балея, написані творцем цього видання профе-

сором Маратом Верниковим. Особливо підкреслюється у творчості вченого синтез антропологічної філософії, психології і педагогіки, що лежить в основі закладеної ним нової філософії і методології освіти і виховання. Тут же подається бібліографія віднайдених праць С. Балея, складена професором М. Верниковим і доповнена Ю. Вінтюком. Том містить примітки, предметний і іменний покажчики. В аналітичній статті, яка передує виданню, підкреслюється думка про те, що С. Балея з повним правом може рахуватися представником двох культур – українського і польського народів. Вчений своїм життям і діяльністю звертає увагу на кращі сторони їх національних характерів, звернені навзаєм. Життя і діяльність академіка Степана Балея може служити символом дружби і єднання цих сусідніх слов'янських народів.

Другий том містить переклад з німецької мови книги „Судженеві почуття”, психоаналітичні праці про творчість Ю. Словацького, статті про З. Фрейда, про експериментальну психологію, про біхевіоризм, з проблематики гештальтпсихології, з психологічних досліджень інтелекту дітей шкільного віку. Тут же вміщено праці С. Балея з педагогічної психології, зокрема, з психології виховного контакту і ґрунтовна його праця з психології розвитку „Психологія віку дозрівання”.

Третій том, окрім статей з питань діяльності шкільних психологів, з проблем характерології, про завдання педагогічної психології, містить фундаментальну працю „Нарис психології у зв'язку з розвитком психіки дитини”.

У **четвертому томі** друкуються книги: „Творча особистість Жеромського. Дослідження проблем психології творчості” та „Нарис психології виховання”, а також статті: „Казімеж Твардовський і напрямки сучасної психології” та „Особистість”.

П'ятий том містить статті з проблем психології мислення, вивчення впливу війни на психіку людини, про психологічні основи самоосвіти, пізнання, з проблем психології злочинності молоді на ґрунті досліджень в Сполучених Штатах Північної Америки, з психологічної проблематики віку дозрівання. Тут же друкується ґрунтовна праця: „Вступ до суспільної психології”.

У двох наступних томах містяться допоміжні матеріали до наукових досліджень С. Балея, біографічні, ілюстративні документи, твори, що будуть знайдені в процесі праці над даним виданням.

Без сумніву, оприлюднення зібрання наукових праць академіка С. Балея збагатить культурні надбання українського народу, насамперед в галузях людинознавства, освітянської теорії і практики. Це особливо важливо в часи, коли в країні відбувається переосмислення і зміна цінностей. Коли ціннісні уявлення, прищеплені умовами тоталітаризму,

поступаються місцем, і прикликаються до життя світоглядно-антропологічні орієнтації громадянського суспільства.

Реквізити видання: Академік Степан Балей. Зібрання праць у п'яти томах // Науково-пошукова робота, укладання, загальна редакція видання, теоретичний аналіз праць Заслуженого діяча науки і техніки України, професора М. М. Верникова. Відпов. редактор Відмінник освіти України, кандидат філос. наук, доцент О. В. Чайковський – Т. І. – Львів-Одеса: ІФЛІС ЛФС «Cogito», 2002. – 487 с.

Замовляти: Львів: Книгарня НТШ, просп. Шевченка, 8, Львів 79005, Україна. Тел. (0322) 798580

Одеса: Будинок книги, вул. Дерибасівська, 27, Одеса 65026; тел. (0482) 22-00-08 або ДВАТ „Одесакнига”, вул. Жуковського, 22, Одеса 65026; тел. (0482) 229115, факс: 22 52 76